

4. **Колот А.М.** Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998. – 224 с.
5. **Лігоненко Л.О.** Антикризове управління підприємством: [навч. посібн.] /Л.О. Лігоненко, М.В. Тарасюк, О.О. Хіленко – К.: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2005. – 377 с.
6. **Егоршин А.П.** Мотивація трудової діяльності: Учебное пособие. / А.П. Егоршин– Н. Новгород: НИМБ, 2003. – С.7
7. **Управление персоналом: Учебник для вузов / Под ред. Т.Ю. Базарова, Б.Л. Еремина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 560 с.**
8. **Управление персоналом организации: Учебник / Под ред.А.Я. Кибанова. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 695 с. – (Высшее образование).**
9. **Веснин В.Р.** Менеджмент: учеб. – 3-изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 504 с.
10. **Ильин Е.П.** Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2002. – 512 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
11. **Травин В.В.** Менеджмент персонала предприятия: Учеб.-практ. пособие. / В.В.Травин, В.А. Дятлов– М.: Дело, 2003. – 272 с.

*Стаття надійшла: 06.02.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Горелов Д.О.*

УДК 330.332.12
F221

ЗАХИСНЕ ІНВЕСТИВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КВАЗІРЕНТИ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НОУ-ХАУ

*Доценко А.В., бакалавр
Доценко Г.В., доцент
Донецький національний технічний університет*

***Анотація.** Предмет статті вважається розробка засобів, які сприяють пролонгації життєвого циклу втілюваного винаходу, що є гарантією отримання надприбутків володарю новітньої технології.*

Мета статті полягає у виявленні внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на падіння актуальності ноу-хау у часі. Розробити засоби, які сприяють пролонгації життєвого циклу втілюваного винаходу, що є гарантією отримання надприбутків володарю новітньої технології. Для проведення всебічного наукового дослідження були застосовані емпіричні та теоретичні методи. Серед теоретичних методів наукового дослідження активно використовувались такі методи як: аналіз систем знань, синтез, порівняння, конкретизація, постановка проблем, формування гіпотез, узагальнення, моделювання, індукція та дедукція.

Під результатами роботи визначається умови, за яких досягається максимальна можлива пролонгація періоду конкурентоспроможності та прибутковості бізнес-ідей, визначені засоби, які гарантують збереження умов отримання квазіренти від втілення винаходу.

Сферами застосування результатів дослідження вважається «Міжнародне управління інвестиційною діяльністю», «Міжнародна інтелектуальна власність», «Міжнародне управління бізнес проектами».

Умови для виключно власного збагачення володаря ноу-хау можуть бути забезпечені тільки в рамках власного виробництва, яке має лінійно-функціональну структуру з дочірніх підприємств. Забезпечення таких умов вимагає використання «захисного інвестування» для створення власного виробництва та регульованого ринку потрібної сировини.

Регулювання ринку передбачає витрати на наступні засоби: придбання у власність стратегічних родовищ сировини, інтервенцію сировини на світовий ринок по демпінговим цінам для їх стабілізації, оформлення ф'ючерсних контрактів на закупівлю сировини, кооперацію та партнерство за умов субконтрактації з власниками родовищ та виробниками сировини, побудову механізму державно-приватного партнерства для гарантованого сировинного забезпечення національного стратегічного виробника новітньої продукції, яка виробляється на основі використання ноу-хау згідно отриманого вітчизняного патенту.

***Ключові слова:** ноу-хау, втілення новітньої технології, рента, захисне інвестування, оптимальна структура виробництва, кон'юнктура ринку*

Постановка проблеми. В часи технологічного та інформаційного прогресу впровадження новітніх технологій, які засновані на використанні ноу-хау, відбувається під зростаючим тиском конкурентів, які перешкоджають володарю ноу-хау отримати квазіренту в максимальному обсязі. Для збереження умов максимізації періоду квазіренти потрібно монополізувати ключову компетенцію виробництва новітньої продукції та побічно регулювати кон'юнктуру ринку сировини, яка використовується згідно технології з ноу-хау.

Тому актуальним є визначення оптимальної структури виробництва, що втілює новітню технологію на засадах монопольного використання ноу-хау, та засобів впливу на кон'юнктуру ринку, який має гарантовано забезпечувати виробництво сировиною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси ціноутворення досліджені класиками Д.Рікардо та А.Смітом. Механізм виникнення ренти висвітлений Д.Рікардо. Пізніше, такі вчені, як С.Г.Хаймер, Ч.П.Киндлебергер, Ф.Котлер, А.Кернкрос визначили «захисне інвестування» та запропонували його як засіб пролонгації життєвого циклу проекту.

Невирішені складові загальної проблеми. Незважаючи на чисельні дослідження з захисного інвестування та окремих аспектів інтелектуальної власності проблема захисту інноваційних проектів потребує ситуативного прийняття рішень від менеджера.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у виявленні внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на падіння актуальності ноу-хау у часі. Розробити засоби, які сприяють пролонгації життєвого циклу втілюваного винаходу, що є гарантією отримання надприбутків володарю новітньої технології.

Виклад основного матеріалу дослідження. У формуванні порівняльних переваг суб'єктів світового ринку зростає роль технологічних перетворень. Протягом століть в класичних (неокласичних) школах економічної думки домінувала гіпотеза щодо непрямого впливу технології на зростання ефективності виробництва – через зростання доходності землі, праці, капіталу. Революційні зміни щодо цього застарілого напрямку економічної думки зробив Р. Солоу, який визначив активну роль технології як самостійного фактора виробництва, за що і отримав Нобелівську премію [1],[2]. Вплив технологічних перетворень у структурі факторіальних джерел конкурентоспроможності підприємств в розвинених країнах вже досяг 80 – 85% [3],[4].

Технологія – специфічний фактор виробництва, якому притаманні порівняно високі прибутковість та еластичність заміщення, використання яких забезпечує кумулятивне зростання ефективності виробництва. Формами технологічного винагородження як фактора виробництва є: квазірента (надприбуток) – для нових виробів; зростання продуктивності виробництва – для нових технологічних процесів, нових методів організації та управління; доходи від продажу патентів, ліцензій – для наукових винаходів, ноу-хау.

Новітня технологія на основі ноу-хау є саме тією матеріальною основою, що визначає технічний рівень сучасного виробництва, форми його організації й управління, рівень конкурентоспроможності підприємства за його головними критеріями – вартості, якості і швидкості генерації та ринкової комерціалізації нових виробів і послуг. Головні особливості технологічної конкуренції полягають у тому, що вона ґрунтується на здатності інтелектуального ресурсу забезпечувати досягнення фактично безмежного рівня конкурентних переваг, що має виняткову вагу при впровадженні ноу-хау.

Доцільність впровадження ноу-хау обумовлена наданням існуючим активам (товарам) нових якісних та цінних характеристик. Саме вони й ініціюють виробництво таких новітніх товарів. Щодо матеріальних активів (товарів), то їх модернізація на засадах новітньої технології призводить до зміни кон'юнктури товарного ринку як готової продукції, так і сировини, яка використовується у процесі такої модернізації. Безумовно це призводить до порушення ринкового балансу, тому прибутковість впровадження ноу-хау (квазірента) стає вже залежною і від неминучих зрушень на сировинний попит для виробництва новітніх товарів. Таким чином, період отримання квазіренти залежить від строку збереження собівартості виробництва новітнього товару, починаючи від моменту впровадження ноу-хау. Собівартість незмінно включає сировинний компонент. Тому у момент формування собівартості, а - це період впровадження ноу-хау, ринок сировини ще і не здатен високо її оцінити. Саме в цей період складаються умови для формування найкращої ціни на готовий новітній товар і, тому, їх дію варто пролонгувати.

Взаємодія між кон'юнктурою ринку сировини та кон'юнктурою ринку продукції, що виготовлена з неї, визначається стратегією переслідування, яка у часі має постійну тенденцію до послідовного зростання обох цін. Яскравими прикладами останнього двадцятиріччя є “злітаючі” цінні тренди триад: вугілля-кокс-чавун, газ-карбамід-зерно, нафта-паливо-транспорткування та інші. На цю проблему свою увагу концентрували багато дослідників починаючи ще з початку ІХ сторіччя. Так процес ціноутворення був досліджений класиками Д. Рікардо та А. Смітом [5]. Питанням створення додаткового прибутку та його зміни в ціні продукту впродовж часу – ренти, займався Д.Рікардо [6, с. 240],[7]. Такі сучасні науковці, як С.Г. Хаймер [8], Ч.П. Киндлебергер, Ф. Котлер [9], А. Кернкрос запропонували використовувати «захисне інвестування» у якості засобу пролонгації ренти на життєвому циклі проекту і ноу-хау, зокрема. Використання такого теоретично обґрунтованого засобу для збереження квазіренти від ноу-хау, котре є основою новітньої технології, що очікує втілення, не виключає, а навіть потребує надання методики засвоєння «захисного інвестування».

Суть такої методики найбільш докладно ілюструє вельми типовий приклад втілення новітньої української технології, яка заснована на використанні українського патенту щодо переробки за допомогою мінералу цеоліту екологічно небезпечного азотного добрива – карбаміду в нове високоефективне добриво Агропротектор, використання якого в агро виробництві дає багатофакторний ефект: зниження собівартості азотного добрива без втрати його корисної дії, засвоєння до 95% азоту з внесеного у ґрунт новітнього добрива, підвищення врожайності удобрюваних культур у два рази, зменшення у дев'ять разів викидів оксидів азоту у повітря, відновлення родючості землі та ін.. Перелічені переваги вагомо свідчать про доцільність і навіть

необхідність широкого втілення вказаної новітньої технології для переробки типового карбаміду у Агропротектор. Бо щороку у світі виробляється більше ніж 150 млн. тонн карбаміду, а зростаючі об'єми його використання вже призвели до екологічно небезпечного стану угідь у таких країнах, як Індія, Індонезія та Бразилія.

Ймовірне розгортання великомасштабного виробництва Агропротектора по технології згідно вищезгаданого патенту. Розмір прибутковості власника патенту при використанні останнього залежатиме від організації переробки карбаміду та видобутку, збагачення і придбання цеолітів, як головних сировинних компонентів Агропротектора. Пропонується, для створення умов отримання володарем ноу-хау квазіренти використати “захисне інвестування” і забезпечити виконання двох необхідних, але достатніх на наш погляд умов: монополізувати, захистити та зберегти секрети технології з ноу-хау та гарантовано забезпечити власні виробництва новітнього добрива дешевою сировиною - цеолітами, ціни на які за прогнозами можуть високо підстрибнути через зростання світового попиту на цеоліти після пуску багатьох виробництв Агропротектору. Саме тому, доцільно перші інвестиції спрямувати на створення власного виробництва Агропротектора, що будуватиметься на засадах міжнародного розподілу праці поміж виробниками, які взаємодіють згідно принципу функціонування холдингу, як це відображено на рис.1. Міжнародний холдинг передбачає лінійно-функціональну структуру з дочірніх підприємств об'єднаних територіально-розподілений технологічним процесом.

ДП – дочірнє підприємство холдингу

Рисунок 1 – Структура міжнародного холдингу, що втілює новітню технологію в умовах пролонгації квазіренти від використання ноу-хау

Зосередженість структури холдингу на використанні саме дочірніх компаній у якості виробників Агропротектора забезпечить збереження секретів новітньої технології тільки для власного виробництва, яке з позицій рації має бути міжконтинентально розподіленим. Зовсім інша річ щодо збереження низьких цін на придбання цеолітів. Їх світові запаси – десятки млрд. тон, але вони знаходяться у багатьох країнах. Тому вплив на їх видобуток та поставку на світовий ринок можна створювати лише побічно. З нашої точки зору друга черга інвестицій для пролонгації умов збереження квазіренти має бути націлена на виконання наступних програм.

1. Придбання і засвоєння багатих родовищ цеолітів та створення власних збагачувальних виробництв для гарантованого мінімально необхідного сировинного забезпечення випуску Агропротектора.

2. Сумісне володіння і засвоєння багатих родовищ цеолітів та створення збагачувальних виробництв на засадах державно-приватного партнерства. Ця форма хазяйнування може дати найбільш емний ін-

тегральний результат як для холдингу, так і для Держави, бо забезпечує в країні умови збереження низьких цін на високоєфективне добриво, що вкрай необхідно для підтримки вітчизняного аграрія.

3. Ініціація створення акціонерних товариств для розробки стратегічних родовищ цеолітів з придбанням контрольного пакету акцій АТ, що залишається в володінні холдингу.

4. Розробка та реалізація маркетингової стратегії щодо регулювання світового ринку цеолітів способом інтервенції демпінгових ринкових пропозицій.

5. Кооперація в засвоєнні чужих родовищ цеолітів на умовах субконтрактації.

6. Укладення ф'ючерсних контрактів на утилізацію вже накопичених у Росії багато мільйонних відвалів відходів з виробництва фосфатних мінеральних добрив, що в значній мірі містять цеоліти. Раз відходи – то вони дешеві, їх можна на власних підприємствах збагачувати і використовувати в якості мінеральної сировини для виробництва новітнього високоєфективного добрива – Агропротектора.

Наведені рекомендації щодо методики втілення технології, котра розроблена на засадах ноу-хау, передбачають використання її тільки на підприємствах власного підпорядкування. Тільки за цих умов можна максимально нівелювати негативний вплив конкурентів і може бути отримана квазірента від втілення ноу-хау.

Висновки. Таким чином на конкурентоспроможність та життєвий цикл новітніх технологій, що засновані на використанні ноу-хау, впливає цілий ряд зовнішніх та внутрішніх факторів, головними з яких є період збереження секрету новітньої технології у власному використанні та тіснота кореляції кон'юнктури ринку сировини та кон'юнктурою ринку продукції, що виготовлена з неї. Цей зв'язок ринкових цін відзеркалює стратегія їх взаємного переслідування. Ціни у часі мають постійну тенденцією зростання, що при відсутності можливості регулювання цін на сировину призводить до втрати квазіренти від впровадження технології виробництва новітнього продукту.

Умови для виключно власного збагачення володаря ноу-хау, завдяки одержанню квазіренти від його впровадження, можуть бути забезпечені тільки в рамках власного виробництва, яке має лінійно-функціональну структуру з дочірніх підприємств, об'єднаних територіально-розподіленим технологічним процесом виробництва новітнього продукту на засадах технології, що розроблена згідно ноу-хау. Забезпечення таких умов вимагає використання "захисного інвестування" для створення власного виробництва та регульованого ринку потрібної сировини.

Регулювання ринку передбачає витрати на наступні засоби: придбання у власність стратегічних родовищ сировини, інтервенцію сировини на світовий ринок по демпінговим цінам для їх стабілізації, оформлення ф'ючерсних контрактів на закупівлю сировини, кооперацію та партнерство за умов субконтрактації з власниками родовищ та виробниками сировини, побудову механізму державно-приватного партнерства для гарантованого сировинного забезпечення національного стратегічного виробника новітньої продукції, яка виробляється на основі використання ноу-хау згідно отриманого вітчизняного патенту.

Перелік посилань

1. Солоу Р. *Экономическая теория ресурсов или ресурсы экономической теории* / Солоу Р. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – 55 – 61 с.

2. *Лауреаты Нобелевской премии по экономике: Автобиографии, лекции, комментарии. Т. 2. 1983–1996.* – СПб.: Наука, 2009, Т.1. – 480 с.

3. Поддубный И.А. *Международная эколого-экономическая деятельность: Учеб. пособие для студ. вузов* / И.А. Поддубный, В.К. Слюсаренко. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 199 с.

4. Джеффри Д. Сакс *Макроэкономика. Глобальный подход* / Джеффри Д. Сакс, Фелипе Ларрен Б. – М.: Наука, 2004. – 45 с.

5. Смит А. *Исследование о природе и причинах богатства народа* / Смит А. – СПб.: «Петроком», 1993. – 32 – 46 с.

6. Рикардо Д. *Начала политической экономии и налогового обложения* / Рикардо Д. – М.: МП Эконом, 1991. – 240 с. – (Антология экономической классики: В 2 т. ; т.1.).

7. Афанасьев В. С. *Давид Рикардо* / Афанасьев В.С. – М.: «Экономика», 1988. – 128 с.

8. *The efficiency (contradictions) of multinational corporations [Электронный ресурс]* / S. H. Hymer // *American Economic Review Papers and Proceedings* 60 (2) – 1970. – С 441–448 – Режим доступа к статье: http://www.academia.edu/6371461/American_Economic_Association_The_Efficiency_Contradictions_of_Multinational_Corporations_Author_s_Stephen_Hymer_Source_The_American_Economic_Review

9. Котлер Ф. *Маркетинг. Менеджмент* / Ф.Котлер, К.Л. Келлер – СПб.: «Питер», 2006. – 30 – 35 с.

*Стаття надійшла: 20.01.2014 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.*